● Нашы землякі

Майстры беларускага слова

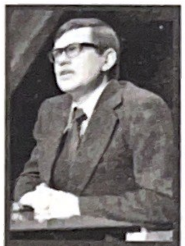

БЕЧЫК Варлен Леанідавіч

25.06.1939 – 13.11.1985
в. Астрашыцкі Гарадок Мінскага р-на. Беларускі савецкі крытык і літаратуразнавец. Кандыдат філалагічных навук (1974).

Значны ўклад у беларускую крытыку і літаратуразнаўства XX ст. унёс адзін з самых адукаваных і эрудзіраваных крытыкаў свайго часу, чалавек адароны яркім адметным талентам, адмысловым адчуваннем і разуменнем паэзіі жыцця і паэзіі слова Варлен Леанідавіч Бечык.

Нарадзіўся даследчык у Астрашыцкім Гарадку Мінскага раёна ў сям'і настаўнікаў. Яго невясёлае дзяцінства выпала на гады вайны — горкія, трагічныя, галодныя. Пасля заканчэння школы В.Бечык вучыўся на філалагічным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, які скончыў у 1960г. На яго выбар паўплывала маці — Ларыса Лявонцьеўна Кароткая. Яна з дзяцінства выхавала ў сына добры густ да мастацкай кнігі, паэтычнага слова. Некаторы час В.Бечык выкладаў беларускую, рускую мову і літаратуру ў Пліскай сярэдняй школе Смалявіцкага раёна. У 1966г. ён скончыў аспірантуру і працаваў у рэдакцыях газеты "Літаратура і мастацтва", часопіса "Нёман". З 1972г. быў малодшым, затым старшым навукам супрацоўнікам Інстытута літаратуры АН БССР, з 1981г. — намеснікам галоўнага рэдактара выдавецтва "Мастацкая літаратура".

У друку В.Бечык пачаў выступаць з 1959г. Яго першыя літаратурна-крытычныя публікацыі звярнулі на сябе ўвагу не толькі маладым запалам, баявітасцю і бескампраміснасцю, але і вышынёй ідэйна-эстэтычных крытэрыяў, высокім прафесійным узроўнем. Шматлікія артыкулы і рэцэнзіі крытыка нясуць багатую інфармацыю, напоўненую глыбокімі акту[illegible], значнымі [illegible] эстэтычнымі [illegible], насычаны[illegible] шчырым чалавечым хваляванн[illegible] крытай [illegible] болем.

Асаблівай тэмай для В.Бечыка стала творчасць паэтаў, якія загінулі ў гады [illegible] Айчыннай вайны. Ім складзены зборнік "Песні змагання, 1941—1945: вершы беларускіх паэтаў" (1986), куды ўключаны вершы сарака аднаго беларускага паэта — удзельніка падзей тых векапомных дзён. Крытык лічыў, што гэтыя паэты заслугоўваюць большай увагі з боку даследчыкаў і грамадскасці.

В.Бечык быў адным з аўтараў "Истории белорусской советской литературы» (1977). У сааўтарстве з М.Ярошам выдаў манаграфію "Беларуская савецкая лірыка" (1979). В. Бечыкам напісана не адна прадмова і пасляслоўе да кніг вядомых беларускіх пісьменнікаў. Ён займаўся даследаваннем рускай класікі, літаратуры народаў СССР і замежнай літаратуры. Выступаў у ролі перакладчыка.

Лёс адмераў літаратуразнаўцу ўсяго 46 гадоў, але зроблена В.Бечыкам, нягледзячы на непрацяглае жыццё, нямала. Зроблена з грунтоўнасцю, таленавіта, з вялікай душэўнай самааддачай, а таму і трывала, на доўгі час.

Язэп ПУШЧА
(Плашчынскі Іосіф Паўлавіч)

20.05.1902 — 4.09.1964
в.Каралішчавічы Мінскага р-на. Беларускі савецкі паэт, пісьменнік, настаўнік.

Я.Пушча нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацькі, Павел і Антаніна Плашчынскія, былі непісьменнымі. Жылі ў клопаце пра гаспадарку, пра тое, каб пракарміць і паставіць на ногі шасцера дзяцей — чатырох хлопчыкаў і дзвюх дзяўчынак. Я.Плашчынскі быў пятым сынам у сям'і. Ён рана далучыўся да працы і ў дванаццаць гадоў, па яго словах, "у касьбе амаль не адставаў ад дарослых". Будучы паэт вучыўся ў Каралішчавіцкім народным вучылішчы (1910—1913), у жніўні 1915г. быў залічаны вучнем 2-га класа Мінскага вышэйшага пачатковага вучылішча. З-за набліжэння фронту і падрыхтоўкі да эвакуацыі вучоба доўга не працягвалася. Вучыцца ў Мінску давялося і ў перыяд Лютаўскай і Кастрычніцкай рэвалюцый, і ў час грамадзянскай вайны. Гэта быў час, калі адбывалася пераацэньванне грамадскіх ідэй, матэрыяльных і духоўных каштоўнасцей. Я.Плашчынскі асабліва цяжка перажываў нямецкую акупацыю. З 1918г. да жніўня 1921г. ён вучыўся ў Мінскім рэальным вучылішчы. У 1918г. прачытаў першую беларускую кнігу — "Шляхам жыцця" Я.Купалы, а праз два гады ў сваёй весцы пазнаёміўся з М.Чаротам, сяброўствам з якім даражыў усё жыццё. Першыя крокі ў літаратуру Я.Пушча зрабіў у 1922г. Разам з іншымі пісьменнікамі ён стаў адным з заснавальнікаў і арганізатараў літаратурнага аб'яднання "Маладняк", а пазней — "Узвышша". З гэтага часу паэзія становіцца яго асноўным заняткам. Аўтар паэтычных зборнікаў: «Раніца рыкае» (1925), «Vita» (1926), «Дні вясны» (1927), «Песні на руінах» (1929), паэм: «Крывавы плакат» (1930), «Песні вайны» (1927—28), «Бор шуміць» (1957) і інш., вершаванай казкі для дзяцей «На Бабрыцы» (1960).

ГРАМОВІЧ Іван Іванавіч

26.07.1918 — 02.07.1986
в.Закружка Мінскага р-на. Беларускі пісьменнік, публіцыст, сатырык, перакладчык, сцэнарыст. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1978).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Вучыўся ў Круціцкай сярэдняй школе, пасля паступіў і ў 1939г. скончыў літаратурны факультэт Мінскага педагагічнага інстытута. Пасля вучобы ў інстытуце быў прызваны ў Чырвоную Армію, дзе праслужыў у артылерыйскіх часцях ад радавога байца да афіцэра. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1948г. дэмабілізаваўся, працаваў загадчыкам грамадска-палітычнага аддзела часопіса "Беларусь" (1946—1953), адказным сакратаром, намеснікам галоўнага рэдактара часопіса "Маладосць" (1953—1954, 1958—1970), начальнікам сцэнарнага аддзела кінастудыі "Беларусьфільм" (1956—1957), літкансультант СП БССР (1958—1970), намеснікам галоўнага рэдактара часопіса "Вожык" (1970—1975). Узнагароджаны ордэнам "Знак Пашаны", медалямі, Ганаровымі граматамі Прэзідыўма Вярхоўнага Савета БССР, УССР, Латвійскай і Малдаўскай ССР. Член КПСС з 1943г.

Першае апавяданне "Ружовіўся ўсход" надрукавана ў 1935г. у альманаху "Аднагодкі". Да вайны многія творы І. Грамовіча, яго першая аповесць "Чужы грунт" друкаваліся ў часопісе "Полымя рэвалюцыі". Галоўнае ў іх — жыццё калгаснай вёскі. У франтавых газетах змяшчаў нарысы, апавяданні. Асноўныя тэмы пасляваеннай творчасці — вайна, аднаўленне, каханне і сяброўства, нараджэнне новых узаемаадносін у заходнебеларускай вёсцы, праца рабочых, інтэлігенцыі, праблема горада і вёскі, сціранне граней паміж імі.

КАРАБАН Сцяпан Ігнатавіч

8.1.1902 — 14.1.1974
в. Дзехнаўка Мінскага р-на. Беларускі літаратуразнавец, філосаф, педагог, крытык. Доктар філалагічных навук (1960), прафесар (1961).

Паходзіў з сялянскай сям'і. З дзяцінства дапамагаў бацькам па гаспадарцы. У канцы 1918г.—пачатку 1919г. працаваў справадаром Заслаўскага валвыканкома. З сакавіка 1919 у Чырвонай Арміі, пісар чыгуначнага батальёна Лібава-Роменскай чыгункі. Быў паранены. З чэрвеня 1919г. па май 1920г. лячыўся ў шпіталі ў Мінску, выйшаў адтуль з ампутаванай нагой. У 1920—1925гг. працаваў сакратаром валрэўкомаў, валвыканкомаў, старшынёй райкома сялянскай узаемадапамогі ў розных месцах Мінскай вобласці. Член КПСС з 1924г. У 1928г. скончыў Камуністычны універсітэт нацыянальных меньшасцяў у Маскве, у 1931г. — БДУ. У 1931—1934гг. вучыўся ў аспірантуры Інстытута філасофіі АН БССР і выкладаў у кансерваторыі. Атрымаўшы ў 1934г. ступень кандыдата філасофскіх навук, працаваў у Інстытуце філасофіі АН БССР і выкладаў у кансерваторыі і БДУ (1934—1935). У 1936г. нейкі час быў дырэктарам Палітасветінстытута ў Магілеве. У 1937—1941г. дацэнт на кафедры рускай літаратуры Мінскага педінстытута. У час Вялікай Айчыннай вайны пражываў у в.Залішаны Клецкага р-на і ў Ляхавіцкім р-не, займаўся шавецкай справай. З верасня 1944г. — дацэнт, у 1961—1971гг. — прафесар Мінскага педінстытута. Узнагароджаны медалямі. Як літаратуразнавец пачаў выступаць у 1938г. Даследаваў філасофскія, літаратурна-эстэтычныя погляды В.Бялінскага і Дз.Пісарава. Вывучаў светапогляд і праблематыку творчасці Я.Купалы. Аўтар нарысаў па гісторыі беларускай літаратуры, крытыкі і эстэтычнай думкі.

КУНІЦКІ Сымон Фаміч

19.11.1902 — 14.10.1940
в.Гарані Мінскага р-на. Беларускі савецкі крытык і літаратуразнавец.

Паходзіў з сялянскай сям'і. Вучыўся на рабфаку БДУ (1925—1928). Скончыў літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне яго педфака (1931). Працаваў вучоным сакратаром Інстытута мовы, літаратуры і мастацтва АН БССР (1931—1936). Як малады крытык С.Куніцкі ў 1931г. быў залічаны ў Беларускую АПП ад Мінскай філіі. Стаў ахвярай сталінскіх рэпрэсій. 26.11.1936г. арыштаваны і асуджаны на 10 год зняволення. Верагодна, загінуў у лагеры на Калыме (дата смерці можа быць недакладнай). Рэабілітаваны ў 1954 пасмяротна, узноўлены ў правах члена СП БССР. З першай публікацыяй (апавяданнем "У той жа дзень") С.Куніцкі выступіў у 1928г. у газеце "Чырвоная змена". Першай яго крытычнай працай была рэцэнзія на паэтычную кнігу А.Салагуба "Лукішкі", змешчаная ў 1929г. у часопісе "Маладняк". З таго часу С.Куніцкі рэгулярна выступаў у друку як крытык: пісаў пра творчасць Я.Скрыгана, А.Александровіча, В.Каваля, С.Баранавых, М.Лынькова, Т.Кляшторнага, А.Салагуба, І.Шапавалава і інш. Апублікаваў рэцэнзіі і артыкулы пра творчасць Я.Купалы, М.Лынькова, З.Астапенкі, С.Баранавых, Б.Мікуліча, Я.Скрыгана, М.Хведаровіча і інш. Шмат увагі С.Куніцкі аддаў творам беларускіх пісьменнікаў для дзяцей (рэцэнзіі пра кнігі «Міхасёвы прыгоды» Я.Коласа, аповесці «Санька-сігналіст» В.Каваля, «Петрык-завадатар» Х.Шынклера і інш.)

Алесь ГАРУН
(Прушынскі Аляксандр Уладзіміравіч)

11.03.1887 — 28.07.1920
Фальварак Новы двор Мінскага р-на. Паэт, празаік, драматург, публіцыст, дзеяч нацыянальна-вызваленчага руху.

Нарадзіўся ў беднай сям'і чорнарабочых. Маючы 6 гадоў, пайшоў вучыцца ў 3-е гарадское прыходскае вучылішча у Мінску, скончыў яго ў 1897г. Працуючы на р.Лене, А.Прушынскі падрыхтаваў паэтычны зборнік "Матчын дар" і ў 1914г. пераслаў яго ў Вільню. Але вайна перашкодзіла публікацыі. Зборнік пабачыў свет толькі ў 1918г., пасля вяртання аўтара з Сібіры. У 1918г. А.Гарун рэдагаваў газету "Беларускі шлях", актыўна ўдзельнічаў у дзейнасці беларускіх арганізацый, якія існавалі на акупіраванай тэрыторыі. Вершы ён пачаў пісаць змалку — спачатку на рускай мове, потым на беларускай. Раннія творы не захаваліся. 1905 годам датуецца паэма "Мае коляды", апублікаваная ў Вільні ў 1920г. пад псеўданімам А. Сумны. Першы друкаваны верш "Маці-Беларусі" з'явіўся ў газеце "Наша ніва" (1907). У 1920г. паэт апублікаваў зборнік "Жывыя казкі", куды ўвайшлі тры п'есы для дзіцячага тэатра.

Улицы Минского района, которые носят имена белорусских писателей и просветителей

д.Прилуки — улица Адама Мицкевича.

г.Заславль — улица Якуба Коласа,

улица Сымона Будного,

улица и пер.Рогнеды

д.Сеница — улица Янки Купалы